

داستان، آینه‌ی هوش زبانی

| حمیدرضا یعقوب‌زاده (آریا) |

پرورش هوش زبانی در نو قلمان
با استفاده از کارگاه داستان

سرشناسه: یعقوب‌زاده، حمیدرضا، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور: داستان، آینه‌ی هوش زبانی: پرورش هوش زبانی در نوقلمان با استفاده از کارگاه داستان
گردآوری و تألیف حمیدرضا یعقوب‌زاده (آریا): طراح گرافیک محسن خرقانی
مشخصات نشر: تهران: مدرسه، ۱۴۰۰
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۲۲۴۴-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
عنوان دیگر: پرورش هوش زبانی در نوقلمان با استفاده از کارگاه داستان
موضوع: قصه‌گویی
موضوع: Storytelling
موضوع: مهارت‌های زبانی
موضوع: Language arts
شناسه افزوده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه
رده‌بندی کنگره: PIRI-۴۲
رده‌بندی دیویی: ۶۷۷/۳۷۲
شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۵-۴۳۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

انتشارات مدرسه || مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان

داستان، آینه‌ی هوش‌زبانی

گردآوری و تألیف: حمیدرضا یعقوب‌زاده (آریا)

طراح گرافیک: محسن خرقانی

طراح جلد: سیاوش تورین

مدیر تولید: سید امیرناصر طباطبایی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ و نشر سفیر قلم

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

شمارگان اولیه: ۵۰ نسخه (این کتاب به روش چاپ بر اساس تقاضا منتشر شده است)*

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۲۲۴۴-۹

* در روش چاپ بر اساس تقاضا (pod) با اتکا به فن‌آوری دیجیتال، انبارداری از چرخه تولید کتاب حذف می‌شود و کتاب با شمارگان سیال و با سفارش فروشنده به تعداد مورد نیاز منتشر شده و بدون واسطه به فروشنده ارسال می‌شود. شیوه (pod) به معنی

انتقال مستقیم کتاب از تولید به مصرف است و نشانه‌ی پایین بودن شمارگان کتاب نیست.

نشانی: تهران/ خیابان سپهبد قرنی/ نرسیده به پل کریمخان زند

خیابان شهید محمود حقیقت‌طلب/ شماره ۸/ انتشارات مدرسه

تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۰۰۳۲۴ / فکس: ۰۲۱-۸۸۹۰۳۸۰۹

با تشکر از انتخاب شما، خواهشمندیم نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را در مورد این کتاب یا دیگر آثار انتشارات مدرسه از طریق پیام‌کوتاه به شماره ۱۰۰۰۶۶۰۰۶۶۰۰ با ما در میان بگذارید.

www.madresehpublishing.ir

جهت ارتباط با شبکه‌های اجتماعی ما، رمزینده روبرو را اسکن نمایید.

فهرست

پیشگفتار / ۷

فصل اول؛ هوش زبانی / ۱۳

هوش زبانی چیست؟ / ۱۴

آیا می‌توان هوش زبانی را پرورش داد؟ / ۲۰

فصل دوم؛ داستان / ۲۵

داستان چیست؟ / ۲۶

انواع داستان / ۲۹

عناصر داستان / ۳۵

چرا باید داستان بخوانیم؟ / ۴۵

فصل سوم؛ روایت داستانی / ۴۹

روایت / ۵۰

فصل چهارم؛ هم‌افزایی میان هوش زبانی و داستان / ۶۷

رابطه‌ی شناخت روایت داستانی و پرورش هوش زبانی / ۶۸

«کارگاه داستان» چیست؟ / ۷۴

فصل پنجم؛ فعالیت‌های کارگاهی / ۷۹

فعالیت‌هایی برای شناخت بهتر روایت داستانی / ۸۱

فعالیت‌هایی برای شناخت بهتر شخصیت‌پردازی در داستان / ۹۲

فعالیت‌هایی برای شناخت بهتر فضاسازی و توصیف در داستان / ۹۵

فعالیت‌هایی برای شناخت بیشتر داستان و خلاقیت در نوشتن / ۹۹

فعالیت‌هایی برای پرورش خلاقیت زبانی / ۱۰۱

پیوست ۱ / ۱۱۰

پیوست ۲ / ۱۱۷

منابع / ۱۲۲

پیشگفتار

همه‌ی ما بدون شک در زندگی‌مان انسان‌هایی را دیده‌ایم که آهنگ و واژگان گفتارشان، دلنشین است. افرادی که شخصیتی گیرا دارند و از گفتگو با ایشان لذت می‌بریم؛ سخنوری که سخنرانی‌اش در حافظه‌ی ما ثبت شده، پزشکی خوش‌برخورد که با کلامش به ما اطمینان و آرامش داده، یکی از معلم‌ها یا استادانمان، دوست، مدیر یا یکی از همکارانمان. همچنین اگر اهل مطالعه باشیم، نویسندگان و یا شاعرانی هستند که با آثارشان ارتباط خوبی برقرار می‌کنیم و قلمشان را دوست داریم. کسانی که «شیوا حرف می‌زنند و یا زیبا می‌نویسند». افرادی که با کلام و یا نوشته‌های نغز و شیرینشان در خاطر ما نقش بسته‌اند و شاید هم تأثیرات مهمی بر زندگی‌مان گذاشته باشند.

از سوی دیگر، شاهد گفتگوهای بسیاری بوده‌ایم که با انتخاب نابجای یک کلمه، آشفته شده؛ یا نامه‌ها و پیام‌های متنی را خوانده‌ایم که در اثر سهل‌انگاری نگارنده در گزینش و به کاربردن واژگان، عبارات و علائم سجاوندی، در درک معنای پیام دچار اشتباه شده‌ایم. شما هم در شبکه‌های اجتماعی مجازی نظراتی را خوانده‌اید که اگر نویسنده‌شان را شناسید، نمی‌توانید تشخیص دهید که از جنس تأیید هستند یا تکذیب؟! ما در

همه‌ی امور زندگی‌مان به استفاده‌ی دقیق و مؤثر از کلمات نیاز داریم. علاوه بر این، در دیدارهای حضوری و چهره به چهره هم، شیوه‌ی استفاده‌ی ما از زبان می‌تواند نقش مهمی در رشد و موفقیت‌مان ایفا کند. پذیرش این نکته دشوار نیست که دامنه‌ی واژگانی هر فرد و شیوه‌ی به کارگیری زبان، نقش مهمی در افشا و القای مدل ذهنی و شخصیت او خواهد داشت.

شاید بتوانیم افرادی که در دایره‌ی ارتباطی ما هستند و به‌طور کلی انسان‌ها را، در طیفی میان دو گروه اصلی قرار دهیم؛ گروهی که در سخن گفتن و نوشتن توانا هستند و واژگان را با دقت برمی‌گزینند و به‌کارمی‌برند، و گروهی دیگر که طبق عادت و به ساده‌ترین شکل ممکن از زبان و کلامشان بهره می‌برند.

اما چه ویژگی خاصی باعث تعیین جایگاه هر فرد در این طیف می‌شود؟ چرا انسان‌ها در روش استفاده از زبان مادری یا زبان‌هایی که می‌آموزند با هم تفاوت دارند؟ آیا این امکان وجود دارد که توانایی‌های زبانی خود را افزایش دهیم؟ بهترین مرجع برای یافتن پاسخ این پرسش‌ها، علم روان‌شناسی و از شاخه‌های نوین و مهم آن - که به واکاوی ساختار ذهن و زبان می‌پردازد - روان‌شناسی‌شناختی است.

روان‌شناسی شناختی عبارت است از «مطالعه‌ی همه‌ی توانایی‌ها و فرایندهای ذهنی درباره‌ی دانستن». این علم، فرایندهای ذهنی را مجموعه‌ای از پردازش‌ها و ذهن انسان را نرم‌افزار پیچیده‌ای می‌داند که مغز سخت‌افزار آن است. این فرایندها، مانند فرایندهای پردازش در رایانه، شامل مراحل «ورود داده‌ها و اطلاعات»، «پردازش داده‌ها» و «خروجی» هستند. روان‌شناسان شناختی ورود اطلاعات به مغز انسان را «ادراک» می‌نامند. ادراک یعنی: مغز داده‌های ورودی را از حواس پنج‌گانه دریافت می‌کند و بلافاصله این اطلاعات فیزیکی را تغییر می‌دهد و تفسیر می‌کند تا پردازش آن‌ها آسان‌تر شود. پس از ورود و «ادراک» داده‌ها، ذهن به

مرحله‌ی «توجه» می‌رسد. بدون «توجه»، مردم صرفاً به شیوه‌ای غیرارادی واکنش نشان خواهند داد. پس از مرحله‌ی «توجه» به برخی ورودی‌های خاص، اطلاعات وارد سیستم ذخیره‌سازی مغز می‌شوند که «حافظه» نامیده می‌شود و دارای دو سطح کوتاه‌مدت و بلندمدت است. ذهن پس از پردازش داده‌های ورودی و ذخیره‌سازی بخش‌هایی از آن، خروجی متناسب را در قالب واکنش‌ها به سیستم‌های عصبی اندام می‌فرستد.

احساس و ادراک و واکنش غیرارادی، عملکردهای شناختی سطح پایینی محسوب می‌شوند که از عهده‌ی بسیاری از حیوانات برمی‌آید. اما حافظه و به‌خاطر سپاری یک عملکرد نسبتاً سطح بالاتر است. بالاترین سطح عملکرد ذهن که حیوانات تقریباً قادر به انجام آن نیستند، زبان و تفکر است.

پژوهش‌ها در علم روان‌شناسی و به ویژه روان‌شناسی شناختی، بر اهمیت پدیده‌ای به نام زبان در فرایند اندیشیدن و درک انسان از جهان پیرامونش تأکید دارند. همان‌گونه که هارلی یادآور می‌شود؛ نقش زبان در فعالیت‌های اجتماعی و شناختی ما تعیین‌کننده است و این‌که تصور کنیم زندگی بدون آن چگونه خواهد بود، دشوار است. از نظر او زبان مهم‌ترین خصوصیتی است که به انسان معنا می‌بخشد. گارنهام و اوک‌هیل بر این باورند که ماهیت و پیچیدگی فرایندهای زبان و تفکر است که انسان را از دیگر حیوانات متمایز می‌کند.

زبان در تعریف؛ «مجموعه‌ای از نمادهای قراردادی‌ست برای انتقال پیام». مردم می‌توانند از زبان برای بحث درباره‌ی چیزهایی استفاده کنند که در زمان و مکان وجود ندارد. می‌توان زبان را در سطوح زیادی از جمله؛ صوت‌ها (آواشناسی)، ساختار واژه‌ها (واژه‌شناسی)، معنی واژه‌ها (معناشناسی)، قواعد برای ترکیب واژه‌ها (دستور زبان) و نحوه‌ی کاربرد زبان در موقعیت‌های اجتماعی (کاربردشناسی) مطالعه کرد.

درباره‌ی ماهیت رابطه بین زبان و تفکر دیدگاه‌های گوناگونی وجود دارد.